

«Круглий стіл» на тему: «Медіація в Україні: від теорії до практики»

У рамках Всеукраїнського тижня права 7 грудня 2010 р. в приміщенні Київського університету права НАН України відбувся «круглий стіл»: «Медіація в Україні: від теорії до практики», участь в якому взяли провідні науковці, юристи-практики та студенти КУП НАН України.

Співорганізаторами «круглого столу» виступили Координаційна рада молодих юристів України при Міністерстві юстиції України та Київський університет права НАН України.

З привітальним словом до студентів, професорсько-викладацького складу та гостей виступив ректор Київського університету права, професор, заслужений юрист України Ю. Бошицький, в якому зокрема зазначив, що загальний контекст потужних державно-правових реформ в Україні зумовлює необхідність пошуку інноваційних підходів до розв'язання різноманітних питань, які є однаково важливими як для публічного, так і для приватного сектора життєдіяльності суспільства. Одним із таких питань є ефективне регулювання вирішення спорів і конфліктів у різних сферах суспільного життя. Традиційним способом розв'язання таких проблем був і залишається суд. Проте вітчизняні юристи та науковці уважно вивчають існуючі за кордоном альтернативні способи та методи вирішення спорів. Таким ефективним позасудовим способом розв'язання конфліктів є медіація, запровадження якої в Україні на державному рівні розвантажить судову та пенітенціарну системи, державну службу виконання судових рішень, а відповідно і вплине на зменшення витрат із бюджету держави.

Голова Координаційної ради молодих юристів Міністерства юстиції України О. Серета у своєму виступі зазначила, що медіація – це інноваційний інститут вирішення конфліктів, перш за все, цивілізованим та демократичним шляхом у правовій системі України, шляхом примирення сторін. Відновлене правосуддя, медіація відповідають авторитетним вимогам європейського права, яке створюється Радою Європи. Остання віддає належне встановленню істини та справедливості в судовому порядку, підтримує ініціативи держав-членів стосовно вироблення та прийняття загальноєвропейських норм щодо запровадження таких альтернативних заходів, як примирення, медіація, відновлення правосуддя для досягнення балансу інтересів сторін, що конфліктують.

Завідуючий юридичною клінікою «Фенікс» КУП НАН України А. Чернега зазначив, що у порівнянні з Україною, медіація вже понад 20 років ефективно застосовується такими країнами, як США, Франція, Німеччина, Австрія та ін. Так наприклад, у Англії та в багатьох штатах США суддя уповноважений зобов'язати сторони брати участь у процесі медіації. У деяких судах США участь сторін у медіації є обов'язковою умовою призначення дати розгляду спору в суді, у випадку, якщо медіація виявиться безуспішною. На даний час Україна знаходиться лише на етапі формування вітчизняної моделі відновленого правосуддя, але необхідність запровадження інституту примирення (медіації) у вітчизняній системі права підтримується широким колом як юристів-практиків, так і вчених-правників.

Керівник Українського центру медіації Г. Єременко у виступі окреслила поняття, завдання, принципи, правові та організаційні засади медіації, стадії медіаційного процесу, різноманітні способи і методи вирішення конфліктних ситуацій, типові спірні ситуації, що виникають у сфері сімейних та інших цивільних відносин. Зокрема, пані Галина відзначила, що на даний час, незважаючи на відсутність профільного законодавства, Україна має свій невеличкий досвід застосування процедури медіації. Так, починаючи з 2003 р. медіаційні процеси активно запроваджуються у судах Києва, Харкова, Івано-Франківська, Автономної Республіки Крим та інших міст. Крім того в Україні діють регіональні групи медіації, які утворили Асоціацію груп медіації України та Український центр порозуміння, який активно займається впровадженням програм примирення потерпілих і правопорушників та просвітницькою діяльністю у цій сфері. Також було доведено до учасників круглого столу, що з метою об'єктивного обґрунтування ефективності медіації та інших альтернативних способів вирішення спорів протягом 2008-2010 рр. Український центр медіації завершує проведення трьох базових досліджень за напрямками: моніторинг та аналіз звернень до Українського центру медіації (УМЦ), а також оцінка якості послуг медіаторів УЦМ; оцінка зміни ставлення учасників навчальних програм до конфлікту та способу вирішення спорів; стан застосування ними АВС; аналіз стану управління конфліктами в організації та змін після впровадження такої системи.

Дослідження 2006 р. стосовно доцільності розвитку комерційної медіації показало, що: в середньому кожне підприємство має по чотири спори на рік, здебільшого предметом спору є контракти на товари та послуги з клієнтами та постачальниками; спори часто призводять до розірвання ділових стосунків; малі та середні підприємства більше страждають від спорів, при цьому великі підприємства частіше звертаються до суду для вирішення спорів та частіше виграють судові процеси; підприємства незадоволені судовою системою, особливо виконанням судових рішень, а більшість підприємств зацікавлені випробувати альтернативні методи врегулювання спорів (АВС); великій кількості підприємств бракує знань про арбітраж та медіацію, але ті підприємства, що мають досвід звернення до арбітражу, задоволені цією процедурою.

Радник агентства США з міжнародного розвитку USAID О. Кільдошкіна звернула увагу аудиторії на те, що медіація має стати найефективнішим засобом вирішення спорів не лише у цивільній та комерційній сферах, а й

має вирішувати кримінально-правові конфлікти. Вона наголосила на тому, що чинне законодавство має відповідні основи для запровадження медіації. Зокрема, це інститут примирення у процесуальному законодавстві – ст. 175 ЦПК та ст. 78 ГПК передбачають укладання між сторонами судового процесу мирової угоди з метою врегулювання спору на основі взаємних поступок. Інша ситуація склалася у кримінально-процесуальному законодавстві, хоча там теж застосовується інститут примирення. Так ст. 145 та ст. 146 КК України передбачають підстави звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дієвим каяттям та примиренням винного з потерпілим. Крім того, пані Ольга справедливо зауважила, що впровадженню медіації в Україні заважають відсутність регламентації цього процесу в законодавчих актах та обмежене коло прав, до яких можна застосувати зазначений метод.

Координатор Українського центру згоди К. Шклярєвська у своїй доповіді підкреслила, що медіатор, який здійснюватиме процедуру медіації, повинен володіти вмінням усунення конфліктів і мати знання, не лише у сфері права, а й у таких сферах як психологія, соціологія, педагогіка, які є базовими і необхідними для її проведення.

Завідувач відділенням дистанційного навчання КУП НАН України Б. Кушнір наголосив на тому, що медіація має перспективи розвитку в Україні, але сфера її застосування повинна бути обмеженою цивільно-правовими відносинами, оскільки вони зазвичай вирішуються у позасудовому порядку. Медіація у кримінальних справах буде виступати як ще один чинник зниження довіри громадян до органів внутрішніх справ, яка і так занижка. Це пояснюється тим, що в країні високий рівень хабарництва в державних структурах. І як наслідок, систематичне уникнення злочинцями покарання зведе кримінально-виховну функцію нанівець.

У дискусії активну участь взяли студенти першого, другого, третього та четвертого курсів денної форми навчання КУП НАН України. Усі студенти отримали посібники з програми відновленого правосуддя, зокрема активна участь студентки II курсу гр. Д-24 В. Ушатенко була відзначена нагородою – книжкою «Що може медіація».

За результатами роботи «круглого столу», учасники дійшли висновку, що з метою ефективного запровадження інституту медіації в українську правову систему необхідно звернути увагу на те, що:

- медіаторами можуть бути тільки фахівці не лише у сфері права, а й психології, соціології та педагогіки;
- відсутність законодавчого регулювання на рівні законів та підзаконних актів суттєво гальмує розвиток цього інституту в Україні;
- необхідно чітко розрізнити медіацію, яка здійснюється у правовій сфері та в інших сферах суспільного життя (культурна, релігійна, сімейна та ін.);
- відсутність будь-яких гарантій виконання домовленостей, яких було досягнуто в процесі медіації, становить неабияку загрозу розвитку вказаного інституту;
- сумнівним видається позиція деяких фахівців стосовно того, що законодавче врегулювання питання медіації, а також поширення її в Україні вплине на зменшення витрат із державного бюджету, оскільки в усьому світі медіаційні установи фінансуються з бюджетів держави;
- приймаючи закон про медіацію, законодавець повинен чітко окреслити компетенцію фахівців у цій сфері, щоб їх права та обов'язки не перепліталися і таким чином не дублювали функції адвокатури.

«Круглий стіл» на тему:

«Дотримання прав людини як фактор авторитету та стабільності держави»

8 грудня 2010 р. у Київському університеті права НАН України відбувся «круглий стіл» на тему: «Дотримання прав людини як фактор авторитету та стабільності держави», присвячений 62-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини. Обговорення відбулося за такими напрямками.

1. Права людини в історії політико-правової думки.
2. Проблеми забезпечення прав і свобод особистості в інформаційному суспільстві.
3. Діяльність органів внутрішніх справ у сфері захисту прав людини.
4. Правомірне обмеження прав людини та національні інтереси держави (позитивна дискримінація).
5. Міграційні процеси та захист прав людини.
6. Захист прав людини в рамках міжнародних міжурядових організацій.
7. Реалізація права на освіту: проблеми та перспективи вдосконалення.

«Круглий стіл» було проведено з метою привернення уваги до даної проблематики урядовців, парламентарів – усіх, хто причетний до прийняття рішень щодо формування та реалізації політики протидії порушень прав людини.

Дана подія була організована відділенням міжнародного права та кафедрою міжнародного права та порівняльного правознавства. Присутніми на «круглому столі» були також завідувач відділення міжнародного права М. О. Дей, М. В. Глух – проректор з навчально-методичної роботи; О. В. Чернецька – проректор з наукової роботи; Г. П. Левківська – проректор з гуманітарної освіти та виховної роботи; Ю. І. Нипорко – заступник завідувача кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства; А. С. Мацко – професор Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі. Під час проведення «круглого столу» з доповідями виступили студенти КУП НАН України, КНЕУ ім. В. Гетьмана, Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі, а також учениця спеціалізованої гімназії № 167.

Загалом тематика «круглого столу» є досить актуальною, оскільки порушення прав людини є виразкою на тілі світового співтовариства. Було відмічено, що стосовно прав людини у світі простежується декілька тенденцій. Перша – та, що дедалі більше стає країн, уряди яких жорсткіше контролюють і обмежують діяльність неурядових громадських організацій. Друга тенденція виявилася останніми роками, а саме: у низці країн Західної півкулі права людини порушують не лише самі уряди, а й озброєні угруповання, що протистоять урядам. Посилаючись на інтереси національної безпеки, уряди багатьох країн впроваджують драконівські обмеження на громадську діяльність. Третя тенденція: правозахисники і урядові інституції широко використовують Інтернет, але уряди